

Onderwerp Startnotitie Nieuwe Democratie

Start uitvoering Januari 2019

1. Inleiding

Met veel plezier informeren wij u met een startnotitie over het programma Nieuwe Democratie met als bijlage het programmacontract Nieuwe Democratie 2019.

Het doel van de startnotitie is naast informeren ook om met u als commissie bestuur van gedachten te wisselen over hoe de raad zelf betrokken kan en wil worden bij dit programma. Immers de vernieuwing van de democratie gaat over het overdragen van zeggenschap en eigenaarschap van de raad (representatieve democratie) naar Haarlemmers (participatieve democratie). Het slagen van het programma ligt voor een groot deel bij de ruimte die u als raad wil geven. Dit kan gebeuren binnen projecten en activiteiten zelf, door meer betrokkenheid van de raad bij de uitvoering van projecten en activiteiten. Maar de abstractere discussie over de noodzaak en richting van de verandering zou ook gevoerd moeten worden in de raad en het college. Niet om een nieuw blauwdruk te maken, wel om als raad en college hierin gezamenlijk op te trekken.

We stellen een aantal mogelijkheden aan u voor. Er hoeft niet noodzakelijkerwijs een keuze gemaakt te worden:

- Er kan aan de hand van stellingen een discussie gevoerd worden in de raad over een aantal bestuurlijke dilemma's in dit programma.
- Er kan een werkgroep met raadsleden worden ingesteld die meedenkt en werkt aan op te zetten of lopende experimenten waarin ook Haarlemmers deel kunnen nemen.
- De raad kan zelf haar instrument van de verordening op het burgerinitiatief actiever gaan inzetten om zelf sturing te geven aan initiatieven uit de stad.
-andere mogelijkheden

2. Achtergrond programma Nieuwe Democratie

Allereerst, het programma Nieuwe Democratie is nieuw maar begint niet bij nul. De vorige raadsperiode stond in het teken van 'Samen Doen'. Op verschillende terreinen is de samenwerking met de stad geïntensiveerd. Op het gebied van duurzaamheid, werkgelegenheid, zorg voor elkaar, groen, sociaal, ondernemerschap én leefbaarheid zijn veel gemeenschappelijke maatschappelijke doelstellingen opgepakt, gerealiseerd of lopen nog. Naast het intensiveren van de samenwerking is ook gewerkt aan een andere bestuursstijl, hieruit is Bestuur op Maat ontstaan: er wordt sneller gekeken of een initiatief past binnen wet en regelgeving, voldoende draagvlak heeft en financieel haalbaar is en wat er nodig is om het mogelijk te maken. Uiteindelijk is naar aanleiding van een motie van de raad bij de kadernota 2016 opgeroepen meer aandacht te besteden aan het faciliteren en

begeleiden van initiatieven uit de stad vanaf 2017 het programma Overheidsparticipatie opgezet en uitgevoerd.

Het nieuwe coalitieakkoord 'Duurzaam Doen' geeft aanleiding om de scope van het programma Overheidsparticipatie te verbreden. Ook het bieden van ruimte en samenwerken met Haarlemmers bij het besluitvormingsproces van de gemeente zelf horen nadrukkelijk bij het programma. In deze startnotitie schetsen we u welke projecten en activiteiten we het komende jaar inzetten om het programma Nieuwe Democratie verder vorm te geven en zo uitvoering te geven aan de paragraaf 'meedenken, meepraten, meedoen' van het coalitieakkoord. In paragraaf 6 wordt een voorstel gedaan voor een eerste dialoog met en in de stad om het programma betekenis en richting te geven bij belangenorganisaties, partners, ondernemers en Haarlemse inwoners.

3. Trends en cijfers in Haarlem

Trends

De wens om ruimte te geven aan initiatieven uit de stad en het betrekken van alle Haarlemmers bij het maken van beleid of uitvoeren van projecten is de laatste jaren prominent op de agenda gekomen door verschillende trends in de samenleving.

1. Mensen organiseren zich gemakkelijker. Door onder andere de digitalisering nemen mensen makkelijker zelf het initiatief om zaken samen te realiseren.
2. Door de bezuinigingen van afgelopen jaren is een beroep gedaan op de samenleving voor meer nabuurschap, zelfredzaamheid en verantwoordelijkheid.
3. Er is een kloof tussen de systeemwereld (hoe we de wereld in regels organiseren) en de leefwereld (hoe we leven).
4. Er lijkt ook een kloof tussen hoe we formeel besturen (representatieve democratie) en hoe Haarlemmers informeel maatschappelijke initiatieven starten in de stad, buurten en wijken (participatieve democratie). Het is een zoektocht hoe tussen deze twee werelden een balans te vinden, bruggen te slaan.
5. De individualisering van de samenleving brengt een spanningsveld met zich mee van het behartigen van het eigen belang of dat van de belangengroep en het oog hebben voor het eigen belang afgespiegeld tegenover het algemeen belang.

Deze trends vragen om een andere houding van Haarlemmers én gemeente. Niet alleen top down organiseren maar ook bottom up faciliteren. Het vraagt ook nieuwe vormen van lokale democratie, waarbij er een mix ontstaat van representatieve democratie en participatieve democratie.

Cijfers in Haarlem

De Omnibus geeft de volgende informatie over de mate waarin Haarlemmers willen meepraten, meedenken of meedoen met de gemeente. 92% van de Haarlemmers geeft in 2013 aan dat zij zich verantwoordelijk voelen voor de leefbaarheid in de buurt. 46% van de Haarlemmers reageert instemmend op de intentie van de gemeente om meer samen te doen met bewoners, partners en ondernemers. 10% zegt zeker te willen meedenken en/of meepraten, terwijl 36% dat waarschijnlijk wil doen. Hier tegenover staat dat 54% (waarschijnlijk) niet wil meepraten.

De afgelopen jaren heeft er een afname plaatsgevonden van het percentage Haarlemmers dat vindt dat de gemeente voldoende doet om hen bij belangrijke onderwerpen te betrekken. In 2014 vindt 21% van de Haarlemmers dat de gemeente hier voldoende aan doet.

23% van de Haarlemmers geeft aan vertrouwen te hebben in de gemeenteraad en 27% van de Haarlemmers geeft aan vertrouwen te hebben in het college van B&W. 19% van de Haarlemmers vindt B&W inwoners voldoende betrekt bij het voorbereiden en uitvoeren van plannen. 19% van de Haarlemmers volgt wat er in de gemeenteraad gebeurt.

4. Hoofddoelstellingen van het programma

De stad wordt niet alleen vanuit het gemeentehuis bestuurd. Dat doet het bestuur in samenwerking en overleg met inwoners, ondernemers en partners in de stad. Dit is een voortdurende zoektocht. Beleid, wettelijke kaders, politiek bestuur en wensen en belangenbehartiging vanuit de stad staan niet zelden op gespannen voet met elkaar. De betrokkenheid vanuit Haarlemmers bij onze stad is groot. Daar zijn we trots op en dat willen we graag behouden. Daarom is het programma Nieuwe Democratie vooral een programma dat met experimenten, activiteiten en een verandering van houding en gedrag een transitie in gang zet die niet van vandaag op morgen is gerealiseerd. En die ook geen nieuw blauwdruk oplevert, maar juist meer in zet op maatwerk. Met als hoofddoel: nog meer gebruik maken van de energie uit de stad. Door aan de ene kant actief in te zetten op het verbeteren, experimenteren en intensiveren van participatie bij gemeentelijk beleid en uitvoering. En aan de andere kant in te zetten op het faciliteren en ruimte geven aan initiatieven uit de stad.

We werken aan drie hoofddoelstellingen/pijlers in het programma:

- **Samen Stadmaken:** We ontwikkelen een betere dialoog tussen inwoners en gemeente om samen verantwoordelijkheid te nemen voor de ontwikkeling van de stad en het samenleven in de stad.
- **Stadmakers faciliteren:** We maken nog meer gebruik van de energie uit de stad, om met inwoners, ondernemers, partners en gemeente maatschappelijke doelstellingen te realiseren.
- **Fundament Stadmaken:** We organiseren een dialoog om een verandering van houding en gedrag van ambtenaren, raadsleden, college en initiatiefnemers, belangenorganisaties en partners te realiseren. Dit is nodig om de bovengenoemde veranderingen te kunnen laten slagen.

5. Bestuurlijke thema's

Een aantal thema's in het programma Nieuwe Democratie vragen om nadere uitwerking alvorens daarin keuzes te kunnen maken hoe en op welke wijze daarmee te gaan experimenteren in Haarlem.

Het college wil graag de discussie in de commissie en de gesprekken in de stad in de 'maand van de democratie' gebruiken om de probleemstelling en mogelijke experimenten in Haarlem te definiëren. Hierbij kunnen de voorbeelden elders in het land met experimenten worden meegenomen. Zodat de raad weloverwogen keuzes kan maken voor experimenten met andere vormen van democratie dan de representatieve. Deze keuzes vragen naast het durven loslaten als raad of college, ook een investering in de begeleiding en opzet van de experimenten, en een leermethode voor alle betrokken partijen.

Het gaat om de volgende thema's:

- **Overdragen van zeggenschap naar buurt, wijk of stad**
Ter inspiratie voorbeelden van experimenten elders in het land;
de buurtbegroting in Breda,
de gelote wijkcomités in Rotterdam
de coöperatieve wijkraad in Groningen
de stem van west en west begroot
nieuwe democratie in Zeist

Voorbeelden van Haarlemse experimenten:
Stichting de Kweektuin
Het Badhuis in de Leidse buurt
De Initiatievenraad en het initiatievenbudget
- **Een vervolg aanpak om de right to challenge op meerdere beleidsterreinen open te stellen**
- **Extra inzet om Haarlemmers die we doorgaans niet horen ook een stem te geven**
Voorbeelden hiervan zijn:
experimenten met loting
jongerenparticipatie
- **Extra investeren in de ontwikkeling van e-democratie**
Ook hier kan gedacht worden aan de stem van west en west begroot. Maar ook aan het verder door ontwikkelen van digitale participatie projecten voor groot onderhoudsprojecten en beleidsnota's.

6. Programma opzet 2019

Om bovenstaande doelstellingen te bereiken wordt in 2019 met het programma Nieuwe Democratie ingezet op:

- Continuering van wat al in gang is gezet.
- Onderzoek en besluitvorming over de nieuwe bestuurlijke thema's die worden benoemd in het coalitieakkoord.
- Opzetten van dialoog om de cultuurverandering vorm te geven.

7. Gesprekken in de Stad over Nieuwe Democratie

Het programma Nieuwe Democratie is bij voorbaat een programma waarin de besluitvorming en invulling niet alleen vanuit het stadhuis moet gebeuren. Een eerste dialoog met en in de stad om het programma betekenis en richting te geven bij belangenorganisaties, wijkraden, partners, ondernemers en Haarlemse inwoners is van belang.

In de maanden januari en februari 2019 wordt 'de maand van de democratie' georganiseerd. Tijdens deze maand worden Haarlemmers over verschillende wijze bevraagd naar hun ideeën van nieuwe democratie. Om een zo gevarieerd mogelijk aantal mensen te spreken vinden er straatinterviews plaats, worden Haarlemmers uitgenodigd digitaal te reageren, worden er dialoogsessies georganiseerd en wordt een democratisch café georganiseerd. Met de wijkraden gaan we het gesprek aan wat zij nodig hebben om hun rol te kunnen vervullen in de context van de nieuwe democratie. En er wordt extra aandacht besteed aan jongerenparticipatie; hoe willen jongeren betrokken worden bij de ontwikkeling van onze stad. Ook worden andere partijen in de stad gevraagd activiteiten te organiseren.

De betrokkenheid van raadsleden bij deze activiteiten wordt zeer gewaardeerd. Via de griffie en de Raadzaam informeren we u over het programma en kunt u zich aanmelden. Aanvullende ideeën zijn welkom.

8. Planning

De planning van de startnotitie en het uitwerkingsprogramma ziet er dan als volgt uit:

Wanneer	Wat
27 november	Startnotitie ter besluitvorming in B&W
13 december	Startnotitie ter bespreking in commissie bestuur
15 januari – 15 februari	Participatie met de stad 'maand van de democratie'
12 maart	Uitwerkingsprogramma 2019-2020 in college
11 april	Uitwerkingsprogramma 2019-2020 in commissie bestuur
18 april	Uitwerkingsprogramma 2019-2020 in raad

9. Bijlagen

Schematisch overzicht Programma Nieuwe Democratie
Programmacontract Nieuwe Democratie